

5125

kuuytē pētē

ՆՈՐ
ՋՈՒՆԻՐՃԱԼԷՒԷՒՆ
ԵՒ
ԳԻՒՐԻՆ
ԱՅԻԲԵՆԱՐԱՆ
ԵՒ
ՀԵԳԵՐԷՆ:

120

491.99-8

U-58

7/2

Ernst

Umschlagband Appenzel

Umschlagband

Umschlagband, 19 Feb. 1973

Umschlagband in Umschlagband f
Umschlagband Umschlagband f

491.99-8

U-58

Ս Կ Ի Ջ Բ Ն

ԲՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԼՆ

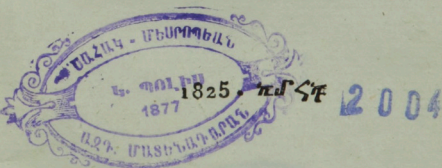
Հայկական տառից.

Կ Ծ Տ

Նոր, զուարճալի, և դիւրին

ԸՅԲԻՆՆԵՐԸՆ ԵՒ ՀԵՂԵՐԸՆ

Յերի-բեալ ցարհարհիկ լիւր առ հելլեա-
Տարլու-լի Տանհանց փղայոց :

Դ Ա Ն Ն Ա

Դ Տպարանի Հարց Սեիթարեանց.

5125 У. 2.

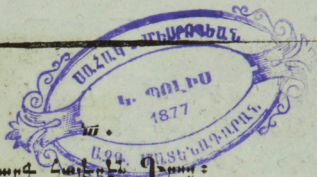
526-74

Յառաջարան :

Մինչևի հիմայ Ձեկ Գրեկն Ձեր ասպիտ Ձեջը ուս-
ճանն Բաղյանքը թիշը ասելցած Գեանելը, ու-
նայելը որ Խեղճ Ժողովը Իրենց զանգուշերու-
թիշը Բանն սորվեցնել ասելը՝ հոգանկոր աս-
նանք վարպետի թով, ու Իրեք շրջա Գարվան
Ձեջը հասլի- թիշը կարգալ կըսորվինկոր՝ աս-
տանց ուրիշ զգասկար համ զուարճալի Բանը
սորվելու, շատ կըցասելիք լե՛ Ժողովաց վրայ՝
որ պարտապ Գեղ սասկ կըկորանցնենկոր, ու
լե՛ Գողաց վրայ՝ որ շատ զարկաստիս ու թիշ (համ
ասլեկ ըսեմ) սշինչ կըսորվինկոր = Մեկալ Գրեկն
ալ Գեանելը՝ Արտապապուց Գրեկը ու կարգերը՝
սրանցճով Իրենց Գողացը Գիրտու ու թիշ ասելանն
Ձեջ լե՛ կարգալ ու լե՛ ուրիշ զգասկար Բաներ
կըսորվեցնենկոր, աս Գիրտու-Լիտը Ձեքալ Ձեր
ասպիտ Ձեջ Գարտաթել ասելցիտք = Ասոր համար
հիմայ նոր ու Գիրտին Եղանակովն աս Քերակա-
նը ալ Գարհաբառ լեզուով շարատրեցիտք, որ

10

Ասորի հայերէն Քարոյ :

Բարբառեր :

ա . բ . գ . դ . ե . զ . է . ը . թ . ժ .
ի . լ . խ . ծ . կ . հ . ձ . ղ . ճ . մ . յ .
ն . շ . ո . չ . պ . ջ . ու . ս . վ . տ . ը .
ց . ռ . փ . ք . և . օ . Ֆ :

բ :

Ա անկ :

է	օ	ո	ը	ե	ա	ի
ժէ	ժօ	ժո	ժը	ժե	ժա	ժի
խէ	խօ	խո	խը	խե	խա	խի
ճէ	ճօ	ճո	ճը	ճե	ճա	ճի
պէ	պօ	պո	պը	պե	պա	պի
ջէ	ջօ	ջո	ջը	ջե	ջա	ջի
սէ	սօ	սո	սը	սե	սա	սի
րէ	րօ	րո	րը	րե	րա	րի
քէ	քօ	քո	քը	քե	քա	քի
ֆէ	ֆօ	ֆո	ֆը	ֆե	ֆա	ֆի

‘ቶ :

ዐ	ኑ	ነ	ቦ	ኑ	ሠ	ቲ
ፀዐ	ፀኑ	ፀነ	ፀቦ	ፀኑ	ፀሠ	ፀቲ
ኗዐ	ኗኑ	ኗነ	ኗቦ	ኗኑ	ኗሠ	ኗቲ
ዓዐ	ዓኑ	ዓነ	ዓቦ	ዓኑ	ዓሠ	ዓቲ

‘ቶ :

ሠ	ኑ	ዐ	ነ	ቦ	ኑ	ቲ
ባሠ	ባኑ	ባዐ	ባነ	ባቦ	ባኑ	ባቲ
ባሠ	ባኑ	ባዐ	ባነ	ባቦ	ባኑ	ባቲ
ዕሠ	ዕኑ	ዕዐ	ዕነ	ዕቦ	ዕኑ	ዕቲ
ጸሠ	ጸኑ	ጸዐ	ጸነ	ጸቦ	ጸኑ	ጸቲ
ረሠ	ረኑ	ረዐ	ረነ	ረቦ	ረኑ	ረቲ
ረሠ	ረኑ	ረዐ	ረነ	ረቦ	ረኑ	ረቲ
ሠሠ	ሠኑ	ሠዐ	ሠነ	ሠቦ	ሠኑ	ሠቲ

‘ኑ :

ቶኑ	ቶዐ	ቶነ	ቶኑ	ቶቦ	ቶሠ	ቶቲ
ካኑ	ካዐ	ካነ	ካኑ	ካቦ	ካሠ	ካቲ
ጠኑ	ጠዐ	ጠነ	ጠኑ	ጠቦ	ጠሠ	ጠቲ
ቶኑ	ቶዐ	ቶነ	ቶኑ	ቶቦ	ቶሠ	ቶቲ
ኑኑ	ኑዐ	ኑነ	ኑኑ	ኑቦ	ኑሠ	ኑቲ
ሠኑ	ሠዐ	ሠነ	ሠኑ	ሠቦ	ሠሠ	ሠቲ
ቲኑ	ቲዐ	ቲነ	ቲኑ	ቲቦ	ቲሠ	ቲቲ

ԼԷ	ԼՕ	ԼՈ՞	ԼԵ	ԼԸ	ԼՄ	ԼԻ
ՂԷ	ՂՕ	ՂՈ՞	ՂԵ	ՂԸ	ՂՄ	ՂԻ
ՎԷ	ՎՕ	ՎՈ՞	ՎԵ	ՎԸ	ՎՄ	ՎԻ
յԷ	յՕ	յՈ՞	յԵ	յԸ	յՄ	յԻ

՛՛ :

է	օ	ո	ե	ը	ա	ի
էբ	օբ	ոբ	եբ	ըբ	աբ	իբ
էփ	օփ	ոփ	էփ	ըփ	ափ	իփ
էս	օս	ոս	էս	ըս	աս	իս
էգ	օգ	ոգ	էգ	ըգ	ագ	իգ
էբ	օբ	ոբ	էբ	ըբ	աբ	իբ
էկ	օկ	ոկ	էկ	ըկ	ակ	իկ
էդ	օդ	ոդ	էդ	ըդ	ադ	իդ
էթ	օթ	ոթ	էթ	ըթ	աթ	իթ
էտ	օտ	ոտ	էտ	ըտ	ատ	իտ
էժ	օժ	ոժ	էժ	ըժ	աժ	իժ
էչ	օչ	ոչ	էչ	ըչ	աչ	իչ
էխ	օխ	ոխ	էխ	ըխ	ախ	իխ
էղ	օղ	ող	էղ	ըղ	աղ	իղ
էծ	օծ	ոծ	էծ	ըծ	ած	իծ
էճ	օճ	ոճ	էճ	ըճ	աճ	իճ
էց	օց	ոց	էց	ըց	աց	ից

էՏ	օՏ	ոՏ	եՏ	ըՏ	աՏ	իՏ
էՅ	օՅ	ոՅ	եՅ	ըՅ	աՅ	իՅ
էԼ	օԼ	ոԼ	եԼ	ըԼ	աԼ	իԼ
էՃ	օՃ	ոՃ	եՃ	ըՃ	աՃ	իՃ
էԶ	օԶ	ոԶ	եԶ	ըԶ	աԶ	իԶ
էՉ	օՉ	ոՉ	եՉ	ըՉ	աՉ	իՉ
էՊ	օՊ	ոՊ	եՊ	ըՊ	աՊ	իՊ
էՍ	օՍ	ոՍ	եՍ	ըՍ	աՍ	իՍ
էՌ	օՌ	ոՌ	եՌ	ըՌ	աՌ	իՌ

Է:

բէԼ	բօԹ	բոր	բեր	բըՌ	բար	բեր
փէԶ	փօՐ	փոր	փեՂ	փըՐ	փակ	փեղ
պէտ	պօղ	պոր	պետ	պըՐ	պատ	պետ
գէՃ	գօՍ	գոՏ	գեր	գըՆ	գամ	գեր
քէն	քօՂ	քոՍ	քեզ	քըՆ	քան	քեթ
կէտ	կօՂ	կող	կեռ	կըՆ	կան	կեր
դէն	դօՐ	դոՆ	դեղ	դըՐ	դար	դեր
թէր	թօն	թող	թել	թըՌ	թաւ	թեզ
տէր	տօն	տող	տես	տըխ	տար	տիպ
ժէտ	ժօս	ժող	ժեռ	ժըպ	ժամ	ժեր
շէկ	շօԹ	շոգ	շեղ	շըՆ	շար	շիղ

Խէթ Խօթ Խոզ Խեռ Խըն Խան Խիճ
 Ղէտ Ղօտ Ղոր Ղեն Ղըր Ղամ Ղիմ
 Ճէս Ճօղ Ճուլ Ճեր Ճըն Ճակ Ճիբ
 Ճէթ Ճօն Ճոր Ճեր Ճըկ Ճախ Ճիբ
 ցէն ցօղ ցոփ ցեց ցըն ցաւ ցին
 գէր գօր գոհ գեխ գըն գամ գիլ
 սէր սօս սուլ սեր սըն սար սին
 հէգ հօր հոտ հեր հըր հան հին
 յէր յօր յոգ յետ յըս յար յիմ
 ւէտ ւօտ ւոր ւետ ւըս ւատ ւիտ

ը :

ո ո ե ե ը ա ի
 ոստ ութ ելք երգ ընդ ազգ իղճ
 որբ ուլ եղծ երդ ընթ ախտ ինճ
 որթ ում եղկ երթ ընկ ամոյ ինչ
 որճ ուշ եմք երկ ընտ այգ իշտ
 որմ ուռ ենթ երփ ըստ անդ իսկ
 որջ ուս ենք եւղ — աչք իւղ
 որս ուր երբ եօթ — աստ իւր

թ :

այնք գործ ժանդ ծուռ մարդ ջուր
 արջք գութ ժոյժ կազմ մեղք ուազմ

բախտ դայլ լայն կամք մէջք ուշտ
 բաղդ դանկ լայր կայր մտք սարդ
 բայց դասք լացք կերպ մուր սերտ
 բանդ դէք լեշկ կերճ յայտ սուղ
 բարդ դէմք լերբ կեցք յոյս սուտ
 բեմք դերք լոյս կոյս յօնք սուր
 բերդ դիւր լուռ կոյր նաւթ վախք
 բերկ դոյն լուր հայս նետք վանք
 բոյս վերծ խանձ հաշմ նոյն վերջ
 բորբ դէնք խելք հաստ շարժ վերդ
 բուծ գեղջ խեղդ հեշտ շերտ տամք
 գայլ գոյգ խիղճ հիւր շիւղ տենդ
 գանձ գօրք խիստ հողմ շուն տիւք
 գետք թանկ խոյզ ձայն շափք դուն
 գէտք թերթ խուն ձեռք շարք ցանկ
 գինձ թէք խօսք ձիւն պարտ ցանց
 գինտ թիւն ծայր ձոյլ պերճ ցուպ
 գերկ թոյն ծերպ դայք պիղծ ւիւթ
 գոյժ ժայռ ծիւր ձիւղ ջաղք փառք
 գոյք ժանկ ծուխ մայր ջերմ քուն:

Ժ:

բանտք բուրդ գունդ գունտ դուրբ
 թուղթ խուրձ կեանք կունտ կուշտ

հոյլք ճուհձ շունք մուտք նուրք
 շունչ պարտք պէտք վերջք տեարք
 տունկ վուշք քունջ քուրձ քուրմք :

Ժւ :

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Ջ. Է. Ը. Թ.
 Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Ն. Չ. Պ.
 Ղ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Ջ.
 Ռ. Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի. Փ. Ք.
 Օ. Ֆ :

Ժբ :

Աչք. Աղ. Բաց. Բեւր. Գեօղ. Գեծ.
 Գոյն. Դարձ. Դուքս. Եղծ. Եւ.
 Ջարդ. Ջեան. Էգ. Ըստ. Թագ.
 Ժեր. Իսկ. Լստտ. Լիճ. Խոզ. Խորշ.
 Ծակ. Ծունկ. Կայծ. Նայկ. Չեռք.
 Ղաշ. Ղոխ. Մահ. Մերգ. Յարգ.
 Յոյն. Նաւ. Նուշ. Շահ. Շոյտ.
 Ողջ. Որս. Չար. Պեխ. Ջարդ. Ջինջ.
 Սայլ. Սեւն. Սուր. Վարդ. Վուշ.
 Տալ. Տենդ. Տեւ. Բամ. Յան. Յաւ.

Յուլ . Իիւծ . Փառք . Փուշ . Քաջ .
Քաղց . Քոյր . Օձ . Օր . Փարտ :
ԺԳ :

Ա-թոռ . Բա-րի . Գօ-տի . Դա-
նակ . Ե-րես . Օւ-լակ . Լ-րէց . Բ-
սէլ . Թո-ղուլ . Ժո-ղուլ . Ի-մաստ .
Լ-է-ղի . Խա-ղալ . Ծա-ղիկ . Կա-
տու . Հա-րիւր . Չա-խորդ . Ղա-կիշ .
Ճա-շէլ . Մո-խեր . Յե-տոյ . Նա-
մակ . Շա-րէլ . Ո-գի . Չա-միշ . Պա-
տիւ . Զա-նալ . Ռա-միկ . Սե-ղան .
Վա-ղէլ . Տա-րի . Բո-պէ . Յո-րեան .
Իիւ-սէլ . Փո-խէլ . Քա-մէլ . Օ-տար :
ԺԴ :

Ան-մեղ . Բար-դէլ . Գոր-ծեք .
Դեղ-նուց . Եղ-բայր . Օան-գուած .
Բն-կեր . Թատ-րոն . Ժամ-կոչ . Իս-
կոյն . Լայ-նէլ . Խոր-հուրդ . Ծած-
կէլ . Կար-միր . Հիմ-նէլ . Ղամ-
պար . Ճեր-մակ . Մար-մին . Յան-
կարծ . Ներ-հէլ . Շուր-ջառ . Որ-
գի . Չամ-չեայ . Պայ-ծառ . Զեր-

Ճիկ • Ռարբ-բի • Սեր-տել • Սեր-ջին •
Տարբեր • Րախ-ճան • Յան-կալ • Ին-
ծել • Փետ-տել • Քար-տեղ • Օգ-
նել :

Ժէ :

Լմսլ-րոսլ • Բերկ-բանք • Գաղտ-
նի • Գարբ-նոց • Երդ-նուլ • Բնտ-
րել • Թարգ-ման • Ինք-նին • Կարմ-
բայտ • Հեղձ-նուլ • Մարտ-կոց • Յայն-
ժամ • Ներք-նակ • Համբ-շել • Սոսլ-
նեայ • Սարտ-նուլ • Սայր-կեան •
Քաղց-նուլ • Օրհ-նել :

Ժդ :

Լշ-խա-տանք • Բա-րե-գործ • Գի-
տու-թիւն • Գա-տառ-տան • Ե-րե-
կոյ • Օար-դա-րուն • Բն-տա-նի •
Թարգ-մա-նիչ • Ժո-ղո-վուրդ • Ի-
մա-նալ • Լե-զուա-նի • Սա-չա-փայտ •
Ծու-լա-նալ • Կե-րա-կուր • Հար-
սա-նիք • Չանձ-րա-լի • Գե-կա-վար •
Ղա-նա-պարհ • Մար-գա-րե • Յե-շա-
տակ • Նա-հա-տակ • Հօ-շա-փել •

Ու-թե-րորդ . Չա-րա-գործ . Պա-
հա-պան . Զեր-մե-ռանդ . Սա-տա-
նայ . Սայ-ե-լուչ . Տե-րա-ցու . Յա-
ւա-գար . Փո-խա-նակ . Քա-ւա-րան .
Օրհ-նու-թիւն :

ԺԷ.

Բը-լուր . Բը-ժեշկ . Գեր-բը-
նա-կան . Գը-լուխ . Գը-ժուար .
Գը-պեր . Ե-զըր . Ե-ղե-գըն .
Բզ-գու-շա-նալ . Բզ-մայ-լիլ .
Թը-թու . Թը-քա-նեւ . Ին-քըն .
Լեա-ռըն . Խա-ռըն . Խընդ-բեւ .
Ծը-նա-նիւ . Կը-լանեւ . Կը-ծու .
Հը-նար . Չը-գեւ . Նըշ-մա-րիտ .
Մը-նալ . Մե-ղըր . Յըս-տակ . Նը-
ման . Նըն-ջեւ . Շը-նորհք . Ուն-կըն .
Չը-գե-տեւ . Պըղ-տոր . Զըր-հոր .
Սը-գալ . Սը-նար . Բս-տա-նալ .
Սըր-բեւ . Սը-կայ . Տը-կար . Յըր-
տա-նալ . Փը-ջե-ղէն . Քըն-նեւ :

Ժր :

Աշ-խար-հա-բառ խօ-սած ա-տե-
նըս պէտք չէ որ խօս-քիս մէ-ջը այ-
լազ-գա-կան բա-ռեր խառ-նեմ, որ-
պէս զի խօ-սած լե-զուս խառ-նած
չըլ-լայ՝ հա-պա՝ մա-քուր ըլ-լայ :
Թէ որ բա-ռի-մը աշ-խար-հա-բա-
ռը չեմ գի-տեր՝ պէտք է որ վար-պե-
տիս հար-ցը-նեմ ու սոր-վիմ, որ ա-
ղէկ խօ-սիմ : Աս նոր գըր-գոյ-կիս մէ-
ջը որ-չափ աշ-խար-հա-բառ բա-ռեր
կան, ո-րոնց այ-լազ-գե-րէն-նե-րը
առ-ջեւ-նին դը-րուած են, պէտք է՝
որ ա-ղէկ միտ-քըս պա-հեմ : Աո-
նար-հու-թեամբ կա-ղա-չեմ պա-
տուե-լի վար-պե-տիս, որ թէ որ աս
գըր-գոյ-կիս մէ-ջը գը-րա-բառ բառ-մը
ըլ-լայ ա-ռանց տաճ-կե-րէ-նի՝ շը-
նորհք ը-նէ ին-ձի հաս-կը-ցը-նէ :
Աս շատ կու-րա-խա-նամ ա-սանկ նոր
ու զու-ար-ձա-լի քե-րա-կա-նի ըս-
կը-սե-լուս հա-մար՝ ո-րով թէ դիւ-

բաւ (խօ - լայ) կար - դալ կը - սոր - վեմ ,
ու թէ ու - ընչ պիտ - ւա - կան քա - նե -
րու ալ տե - դեակ կըլ - լամ :

ԺԹ :

Մ.գ - նիւ վար - պե - տըս կը - սէ
ին - ձի , որ ըզ - գու - շու - թեամբ քա -
լեմ ու չի - վա - գեմ . գա - նա - կով ,
կամ պա - տա - ուա - քա - դով (չա - թա -
լով) կամ մըկ - ըա - տով (մա - խա -
սով) չի - խա - դամ : Այս կու - գեմ իմ
վար - պե - տըս միշտ պա - տուել , ու ա -
նոր շը - նոր - հա - կալ ըլ - լալ՝ որ իմ
վը - բաս կաշ - խա - տի - կոր : Այս իմ վար -
պե - տիս ը - սած - նե - բուն միշտ հը - նա -
զան - դիլ կու - գեմ :

Պա - տու - հա - նին (փէն - ձի - բէ -
ին) առ - ջին սի - բով չեմ խա - դար ,
ին - չու որ դիւ - բաւ կը - կոտ - ըի : Պա -
տե - բուն վը - բա գի - ծեր չեմ քա - շեր ,
ին - չու որ իմ սի - բե - լի հայ - բըս ու մայ -
բըս կու - գեն՝ որ տու - նին ամ - մէն դին
մա - քուր ըլ - լայ : Հօ - բըս ու մօ - բըս

ու-զա-ծին դէմ ը-նել չեմ ու-զեր.
ին-չու որ Աս-տուած կը-սէ. Ան-
հը-նա-զանդ զա-ւա-կը կոր-սը-ւի:

Իմ սի-րե-լի մայ-րըս ամ-մէն
առ-տու տու-նը կը-մաք-րէ. ամ-մէն
բա-նը կար-գով ի-րենց տե-ղը կը-
դը-նէ: Հա-գուստ-նե-րը ու լա-
թե-րը սըն-տու-կին կամ պա-հա-
րա-նին (տօ-լա-պին) մէ-ջը կը-դը-
նէ: Աս ալ կաշ-խա-տիմ որ տա-նը
մէ-ջը բան մը շաղ-տո-տեմ, կամ
կար-գով դը-րուած բա-նե-րը աս-դին
ան-դին չի-ցը-րուեմ (չի-տար-տըղ-
նեմ): Իմ բա-նե-րըս ալ աս-դին ան-
դին չեմ թո-ղուր, որ-պէս զի իմ սի-
րե-լի մայ-րըս ա-նոնք ժող-վե-լու
հա-մար շաշ-խա-տի:

Կու-զեմ սոր-վել՝ որ սե-ղա-նին
(սուՖ-բայ-ին) բա-նե-րը ին-տոր
պէտք է ին-ձի գոր-ծա-ծել: Գը-
քա-լը՝ դա-նա-կը՝ ու պա-տա-ռա-
քա-ղը ա-ղէկ ու քա-ղա-քա-վա-
րու-թեամբ (ի-զա-նով) բըռ-նել կու-

զեմ: Սե-ղա-նին լա-թը ու իմ ղեն-
ջա-կըս (փեշ-կե-րըս) աղ-տո-տեղ չեմ
ու-զեր: Այու-զեմ նայ-ել ու սոր-վել
որ խե-լա-ցի ու քա-ղա-քա-վար (Ե-
զան-լը) մար-դիկ-նե-րը ին-տոր
կե-րա-կուր կու-տեն, որ-պէս զի ես
ալ ա-նոնց պէս ը-նեմ:

Աս աղ-ւոր հա-գուստ-մը ու-նիմ.
կու-զեմ ա-ղէկ նայ-ել՝ որ շու-տով
չաղ-տո-տի կամ չի-պատ-ուի: Շը-
նոր-հա-կալ կըլ-լամ իմ սի-րե-լի
հօ-րըս ու մօ-րըս որ ան հա-գուս-
տը ին-ձի շի-նեղ տըլ-ին: Ի-մին ու-
նե-ցած աղ-ւոր հա-գուստ-նե-րըս
մէ-կալ տը-ղան շու-նի. բայց ես ա-սոր
հա-մար ա-նի-կա չեմ նա-խա-տեր:
Գի-տեմ, որ ա-ղէկ ու ամ-մէ-նուն
հետ սի-րով վար-վե-լով՝ խե-լա-ցի
ու ա-ղէկ մար-դիկ-նե-րուն սի-րե-լի
կըր-նամ ըլ-լալ:
ի:

Աս աչքով կըտեսնեմ: Աս պարտե-
զը (պախճան) կընայիմ: Արդը կար-

միր է : Շուշանը (զամայախը) ճերմակ է :
Խոտը կանանչ է : Լ'ըւը երբոր կը ծագի,
լոյս կը լայ, ու կը ընանք ուզած բաներ
նիս տեսնալ : Եւսընկան գիշերը լոյս
կուտայ : Կուզեմ ամէն բանը աղէկ մը
տեսնալ, որ կարենամ մէկգմէկէ որոշել :
Կարդալու ատենըս պէտք չէ որ գերքը
աչքիս շատ մօտիկցընեմ, որպէսզի աչ-
քիս փնաս չը լայ : Լ'ամէն բանէն աւելի
պէտք է որ աչքիս հոգ տանիմ՝ որպէս
զի կոյր չը լամ : Կոյրը չի կը ընար զու-
արձանալ (Ֆերասլանմիշ ըլլալ) տեսնե-
լով երկինքին աստղերը՝ ծիրանի գօտին՝
պարտէզին աղւոր ծաղիկները՝ Թռչուն-
ներուն աղւոր փետուրները (Թիւյերը) ու
ալ ուրիշ ասանկ բաները՝ որ մարդուն
սիրտը կը բանան :

Ես ականջներու իմ կը լսեմ : Դամա-
ցոյցը (սահաթը) կը զարնէ մէկ՝ երկու՝
երեք՝ մինչև տասնէրկուք : Մայրըս իս
կը կանչէ՝ չեմ ուզեր որ երկու հեղ
կանչէ՝ շուտով մը կելեմ կերթամ ա-
նոր քովը : Ես իմ հօրըս ու մօրըս խօս-

քերուէն ականջ կըդնեմ : Աս բանմը չէի կըրնար խօսիլ՝ թէ որ կարօղ չըլլայե բանմը լըսել, ու անատենը կըլլայե խուլ ու մունճ (տիլսիզ) :

Աս քիթուլըս կըհոտուլըտամ : Պէտք չեղած ատենը գէշ հոտած տեղեր չեմ երթար, ինչու որ գէշ հոտը առողջու թեան փնաս կուտայ : Իմ ծնողքըս (այսինքն՝ հայրըս ու մայրըս) դուռը ու պատուհանները երբեմն կըբանան, որ պէսզի սենեակը օդ առնէ :

Աս քիմքուլըս (տամախներուլըս) համ կառնեմ : Տանձը ու կեռասը (քերազը) անուշ համ ունին : Ահասած խնժորը թթու կըլլայ : Ամէն մէկ ուտելիքը զատ զատ համ ունի : Հիւանդ եղած ատենըս ստամոքսըս (մխէս) ավրած ըլլալով՝ կերած բաներէս համ չեմ առներ : Աս կուզեմ այնչափ ուտել՝ որչափ որ իմ սիրելի ծնողքըս ինձի կուտան :

ին :

Ես սիրով դպրատուն կերթամ :
 Երբոր դպրատուն կըմտնեմ՝ կերթամ
 վարպետիս ձեռքը կըպագնեմ՝ ու դա-
 սընկերներուս բարե կուտամ՝ ու քաղա-
 քավարութեամբ կերթամ իմ տեղըս կը-
 նստիմ : Եստաժ ատենըս ձեռվըններուլըս
 չեմ խաղար, ոտվըններուլըս ձայն չեմ
 հաներ, անկարգ ասդին անդին չեմ նայեր,
 հասկա լուութեամբ (սուսիկ փուսիկ) կար-
 դալուս գրելուս կընայիմ՝ որ ուրիշները
 չըշփոթեմ : Ես միտք կըդնեմ վար-
 պետիս ըսածներուն, թէ որ համար տա-
 լու ատենը բանմը կըգուրցէ՝ կաշխատիմ
 որ ան ըսածը միտքըս պահեմ : Երբոր
 վարպետըս ինձի բանմը հարցնելու կըլ-
 լայ՝ ոտքի վրա կելլեմ՝ ու յարգութեամբ
 պատասխան կուտամ անոր : Երբոր
 իս կրկանչէ ու կըհրամայ որ կարդամ՝
 ձայնով ու միտք դնելով կըկարդամ :
 Երբոր համարըս աղէկ կըսորվիմ՝ վար-
 պետըս ուրախութեամբ կըսէ ինձի, Շատ
 ապրիս, աղէկ գործերես, աշխատէ որ օրէ

526-74

օր առաջ երթաս : Արբոր դպրատունը
գոցվելու ատենը կուգայ՝ գերբըս կըգո-
ցեմ՝ ու իմ կարգովս ընկերներուս մէջը
կըկենամ՝ դպրատունէն ազատ ըլլալու
համար : Գլխաւորապէս դուրս ելլելու
ատենըս յարգելի վարպետիս ձեռքը կը-
պագնեմ ու իրեն գլուխ կըծուեմ : Նամ-
բան երթալու ատենըս անկարգութեամբ
ասդին անդին չեմ դառնար : Ամենեին
մարդումը հետ անկարգութեամբ չիխօ-
սելով շիտակ տուն կուգամ : Գլխաւորա-
նէն ազատ ըլլալու ատենըս յարգելի
վարպետիս խոնարհութեամբ կաղաչեմ՝
որ ինձի հրաման տայ դասագիրքըս իրե-
կունները մէկտեղ տուն տանելու՝ որպէս
զի թէ որ պարապ ատեն կըգտնեմ՝ քիչ
մը քաղուածք ընեմ՝ կամ համարըս կար-
գամ : Կրկնուտանամ պատուելի վարպե-
տիս երկրորդ օրը առանց մոռնալու դար-
ձեալ մէկտեղ դպրատուն բերել իմ հա-
մարիս գերբը :

Ի՞նչ :

Արբոր տուն կուգամ՝ սիրելի ծնո-

դացըս ձեռքերնին կըպագնեմ , ետքը իմ սորված բաներըս իրենց կըպատմեմ ու կըցուցունեմ : Իմ դասագիրքէս մէկ քանի բան իրենց առջևը կըկարդամ : Թէ որ աղէկ սորված ըլլամ՝ խօսելէն աւելի շուտ կըկարդամ : Ասով թէ ես՝ ու թէ իմ ազնիւ ծնողքըս շատ կուրախանանք :

Այսօր նոր բաներ սորվեցանք . մեր վարպետը ըսաւ . Եթէ օրը շաբաթ մը կընէ : Շաբթուն ամմէն մէկ օրը մէկմէկ անուն ունի : Ես կըրնամ ամմէն մէկուն անունը ըսել . Առջինը կըսվի՝ Կերակի . երկրորդը կըսվի՝ Երկուշաբթի . երրորդը կըսվի՝ Երեքշաբթի . չորրորդը կըսվի՝ Չորեքշաբթի . հինգերորդը կըսվի՝ Հինգշաբթի . վեցերորդը կըսվի՝ Ուրբաթ . եօթներորդը կըսվի՝ Շաբաթ : Կէկ տարին տասուերկու ամիս ունի՝ աս ամիսներուն կարգը ու անունները ասոնք են , Յունվար . Փետրվար . Մարտ . Ապրիլ . Մայիս . Յունիս . Յուլիս . Օգոստոս . Սեպտեմբեր . Հոկտեմբեր . Նոյեմբեր . Դեկտեմբեր : Ասոնց մէջէն Յուն-

վարը՝ Մարտը՝ Մայիսը՝ Յուլիսը՝ Օգոստոսը՝ Հոկտեմբերը՝ ու Դեկտեմբերը երեսուներ մէկ օր ունին. իսկ Մարտիլը՝ Յունիսը՝ Սեպտեմբերը՝ ու Նոյեմբերը երեսուն օր ունին. իսկ Վետրվարը քսանըութ օր ունի. բայց չորս տարին մէյմը քսանըւինը օր կունենայ, ու ան տարին կըսվի՝ Նահանջ :

Տարին չորս զատ զատ ատեն ունի. այսինքն՝ Գարուն (իւք պահար), Մայիս (եազ), Մշուն (սօն պահար, կամ՝ կիւզ), Չմեռ. (քըշ) : Գարնան մէջը օրերը կերկրննան, արեւը աւելի տաք կըլլայ, կեռասի (քերազի) ու դեղձի (շէֆթալիի) ծառերը կը ծաղկին. արտերը (թառլաները) կը կանան չնան, ու սոխակները (պիւլպիւլները) կըսկսին աղւոր երգել. աղւոր աղւոր ու անուշ հոտով ծաղիկները կը բացվին. ու ան ատենը ես ալ շատ կուրախանամ ու կըզուարձանամ :

Մայիսուլան մէջ օրերը շատ երկան են. արեւը խիստ տաք կը լլայ. աս ատեն աղէկ կըհասնի կեռասը՝ ելակը (Փռալուլան) ու

ծիրանը (խայսին) : Հունձերը (էքինները) կը հասնին, ու աշխատասէր մշակները (համարաթ էքինձինները) կը սկսին սաստիկ տաքէն այրելով երեսց հունձերը կտրել :

Աշնան մէջը օրերը կը սկսին կարճընալ, ու օդը տաքուկ կը լայ : Սառերուն տերեւները (եափրախները) կը դեղիննան ու թափիլ կը սկսին : Իմ սիրելի մայրըս աս ատենները կը սկսի ինձի առտը վանցնախաճաշակի (խահվալթըյի) համար խընծոր՝ տանձ՝ ու խաղող տալ : Ի՞նչ որ ժրաջան (հալէսլի) կը լամ իմ համարիս մէջը՝ հայրըս իս պտըտելու կը տանի :

Չմեռւի մէջը օրերը կարճ կը լան, շատ ձիւն կուգայ, օդը (հալան) ցուրտ կը լայ, ու տեղ տեղ ջուրերը կսկըսին սառիլ : Ի՞նչպէտ սաստիկ ցուրտ ըլլայ՝ ես սիրով դպրատուն կերթամ : Յարգելի վարժապետըս կըսէ՝ որ ցուրտը մարդը կուժուլցընէ : Իմ աստուծիւն ու գիտուծիւն սիրող տղան ամմէն անվնաս

դժուարութիւնները պիտի յանձն առնու (խապուղ ընէ) :

Պէտք չէ ինձի դպրատունէն տուն եկածիս պէս կրակին կամ կրակարանին (մանղալին) քօլը երթալ՝ կամ թօնիրը մտնել, ինչու որ ցուրտէն մէկէն 'ի մէկ տաքը երթալը փեսակար է կըսեն խելացիները :

Ե՛ք :

Ես սորվեցայ զանազան համբանքներ՝ մէկ, երկուք, երեք, չորս, մինչուկ յետուն : Ա՛րուեստըս մէկ քանի տեսակ ստակներ առջևըս դրաւ՝ որ իրենց անունները ու արժէքը սորվիմ, շինգնոց, Տասնոց, Քսաննոց, Ղ ու ուշ, ու ըսաւ որ մէկ հինգնոցը հինգ փարայ կարժէ, մէկ տասնոցը տասը փարայ կարժէ, մէկ քսաննոցը քսան փարայ կարժէ, մէկ Ղ ու ուշը քառսուն փարայ կարժէ, մէկ փարան իրեք ստակ կարժէ :

Գիտեմ ինտոր կը չափեն ու կը կշռեն բան ծախողները : Չուխայն՝ կտաւը ու

ասոնց նման ուրիշ կտաւեղէնները մեծ
կանգունով (առջընով) կը շափեն, իսկ
ստամպօլ շալիսին՝ կէրմէսիւտը՝ ու ուրիշ
ասոնց նման կտաւեղէնները պզտիկ կան-
գունով (էնտագէտով) կը շափեն : Այն-
գունը ութը հաւասար բաժնը վաժ մա-
սեր ունի՝ որոնք ուրուպ կըսօլին, ամմէն
մէկ ուրուպը երկու մասն, կը լըյ՝ ու աս
մասերը կըսօլին կերահ, ու ասանկով տաս-
նը վեց կերահ կամ ութը ուրուպ կտա-
ւը կընէ մէկ կանգուն կտաւ : Յորենը՝
սիսեռը (նօհուտը) ոսպը (մէրճիմէկը)
ու ալ ասոնց նման բաները շափով կը-
ծախեն : Աս շափը մէկ փայտէ տուփի
(խուժիի) պէս աման մի է՝ որ կառնէ քսան
օխայ բան, մէկ օխայն չորս հարիւր տը-
րամ է : Այլ զինին՝ եղը՝ քացախը մէկ
տեսակ շափով կը շափեն : Աս շափը թէ-
նէքէէ շինած աման մի է՝ որ կընայ շին-
վիլ մէկ օխանոց՝ կէս օխանոց՝ հարիւր
տրամնոց : Շաքարը՝ խահվէինն թէ խահ-
րածը (խավրուլմիշ եղածը) ու ծեծվա-
ծը՝ ու թէ չիխահրածը՝ խնծորը՝ տանձը՝

ու ասոնց նման պտուղները կշեռքով
(թէրաղեով) կը ծախեն : Աշեռքը մէկ
տրամնոց բանէն սկսած մինչուկ տասը
օխանոց ու ալ աւելի բաներ կը ընայ
կշուել : Տէ որ շատ բանմը մէկէն՝ կամ
մէկ մենծ ու ծանտը բանմը կշուել ուզ-
վելու կը լայ՝ կշոորդով (խանթառով)
կը կշուեն, բայց աւելի ծանտը բաները
չէքիով կը կշուըվին :

Ասոնք սորվելէն ետքը՝ պատուելի
վարժապետս խօսք տուաւ ինձի ուրիշ
բաներալ սորվեցնել : Աս ալ կաշխատիմ
փութով (խայրէթով) աղէկ մը սորվել
ու իմ սիրելի ծնողքս ուրախացնել : Արբ
որ դպրատունէն տուն կուգամ՝ իմ
դասագիրքս մէկ դի կը դնեմ՝ ծնողացս
ձեռվընին կը պագնեմ, եղբարներուս ու
քրվըտոցս բարև կուտամ, ետքը կաղա-
չեմ սիրելի մօրս՝ որ ինձի քիչմը հաց
տայ : Վիչմը ատեն մօրս հրամանովը
անմնաս (զարարսըզ) խաղեր կը խաղամ :
Արհարցընեմ մօրս որ ինձի տալու բան
մը ունի՞ որ գործեմ կամ ընեմ : Ան

գործքը ընելէն ետքը իմ համարիս գիրքը ձեռքըս կառնեմ, ու դպրատուներ սորված բաներուս վրա քաղուածքմը կընեմ: Ատքը վաղվան սորվելու համարս կը կարդամ: Իմ սիրելի մայրս զուարճալի բաներ կը պատմէ ինձի, ու ես սիրով մը տիկ կընեմ:

Իմ պատուական հայրս առտըվանց կելլէ իր գործքին կերթայ՝ ու առուտուր կընէ: Արըցածին չափ կաշխատի որ կանուխկեկ իր բանին գործքին ետեէն ըլլայ՝ որպէսզի աւելի օգուտ ընէ: Բոլոր տանը ապրուստին համար հոգ կը տանի՝ կաշխատի: Աս անհոգ ու հանգիստ դպրատուներ կընստիմ՝ ու կը սորվիմ, հայրս ստակ կը վաստըլի ու անով իմ կեանքս ու ինձի հարկաւոր եղած բաները կը հոգայ: Անով վարպետիս շաբթը չէքը կուտայ՝ որպէսզի ես պիտուական գիտութիւններ սորվիմ: Մօրս գործածած ստակն ալ հօրմէս է: Իմ հայրս շատ խոհեմ՝ աշխատանք սիրօղ՝ ու սիրելի հայրմընէ: Շատ հեղ աշխատած ու հոգ-

Նաժ տուն կուգայ : Ասոր համար տուն
գալու ատենը ուրախութեամբ ու սիրով
իր դիմացը կելլեմ, թէ որ ձեռքը բան
մը կայ՝ կառնեմ՝ ու իր ձեռքը կըպագ-
նեմ : Կըհարցընէ ինձի՝ որ արդեօք
փութուլ սորվեցայ, ան ատենը ես ալ
կըցընեմ իրեն իմ գիրս՝ ու մէկ քանի
բան կըկարդամ իր առջևը : Հայրս կը-
գովէ իս՝ ու կըսէ . Շատ ապրիս տղաս,
ստակը ու խաղալիկները (օյունճախները)
կըրնան քու ձեռքէդ ետ առնուլիլ՝ կամ
կորսուիլ, բայց քու սորված բաներդ՝ չէ :
Ետքը հայրս մօրս կըհարցունէ՝ որ ին-
տո՞ր կեցայ : Ան ատենը ես ուրախ կըլլամ,
ինչու որ ամմէն բանը սիրելի մօրս ու-
զածին ու հրամայածին պէս ըրած եմ,
ու աշխատած եմ որ իրեն սիրտը չիկոտ-
րեմ :

Ի՞դ :

Գեղացիները շատ բաներ կըհասցը-
նեն ու կըպատրաստեն մեզի՝ որոնցմով
մեր ուտելիքը կըհոգանք : Գետինը կը-
փորեն, կըհերկեն, ու աղէկ կըկակղցնեն,

պէտք եղած ատենը արտերու (Թաուլաներու) վրայ աղբ (կիւպրէ) կը դնեն որ աղէկ պտղատու (պէրէքէթլի) ըլլայ երկիրը: Ատքը ամմէն տեղ ուզածնուն պէս ցորեն՝ գարի (աուխայ՝) վարսակ (իւլաֆ՝) ու ալ ուրիշ հունտեր (Թօհումներ) կը ցանեն: Աս հունտերէն նախ կը բուսնին կելլեն խոտեր, աս խոտերը կը մենծնան կըլլան բարակ եղեգներ (ղամիշներ), ու անոնց գլուխը կըլլան ցորեն՝ գարի՝ վարսակ՝ ինչպէս որ տնկը վաճ հունտը իր բունութեամբը կը բերէ: Արբոր աս հունտերը կը հասնին ու կտրելու ատեննին կուգայ՝ գեղացիները կը թողվին, ու մանգաղներով (օրաքներով) կը կտրեն՝ ու քանիմը օր կը թողուն արտերու վրա՝ որ աղէկ մը չորնան. ետքը կամնասայլով (տիւյէնով) ցորենը կամ գարին իրենց յարդէն (սամանէն) կը զատեն՝ ու կը բերեն համբարներու (քիլերներու) մէջ կը լեցունեն: Գեղացիները շատ կենդանիներ ալ կը պահեն ու կը կերակրեն մարդիկներուն ծախելու համար. հաւ, սագ (խազ),

բաղ (էօուտէկ), աղաւնի (կէօլէրճին),
գառն (խուզի), ոչխար, այծ (քէչի),
կուլ, եզ, ձի, ու ասոնցմէ կառնեն քա-
ղաքը կրբերեն ծախելու համար:

Չաղացպանը (տէյերմէնճին) հովի-
կամ ջրի՝ կամ ձիու ջաղացքի (տէյեր-
մէնի) մէջ ցորենէ կամ հաճարէ (չաւ-
տարէ) կամ գարիէ ալիւր կը շինէ: Հա-
ցագործները (էքմէքճիները) ալիւրը
կառնեն ջրով կը շաղվեն՝ ու փուռին
(Ֆուռունին) մէջը կեփեն հաց կը շինեն:

Միսը՝ որ հասարակօրէն (ալէսէլիէ)
կուտենք՝ ոչխարի, հորթի (տանայի),
եզի, ու կուլու միս է. աս կենդանիները
կըսլին՝ Չորքոտանի՝ չորս ոտք ունեցող:
Հատ հեղ ալ ընտանի հաւերու, սագե-
րու, ու բագերու միս կուտենք:

Ընտաներու (օւմաններու) մէջ շատ
կենդանիներ կապրին՝ որոնց միսը կուտ-
վի. ինչպէս, վայրենի խոզ (եապան տօ-
մուզու), եղջերու (կէյիկ), նապաստակ
(թաւլչան), ու տեսակ տեսակ համով
թռչուններ: Արսորդները (ալճիները)

կառնեն իրենց հրացանը (Թիւֆէնկը) ու վազուն շունմալ հետերնին՝ ու կերթան անտառներու մէջ աս ըսած կենդանինէրէն կորսան (ավլամիշ կընեն) . շունը անոր համար կառնեն՝ որ Թուփերու (չալըներու) մէջը պահելը տած կենդանինէրը երթայ դուրս հանէ՝ որ զարնեն . կամ Թէ որ զարնը ված Թռչունմը Թուփերու մէջը կեցնայ՝ երթայ փընտուէ՝ ու բերէ :

Չուկերը կապրին ջուրի մէջ՝ Թէ որ ջուրէն դուրս շատ ատեն կը կենան՝ կը մեռնին : Չկնորսները (պալըխճընէրը) կաշխատին՝ ու կարթուլ (օլթայուլ) կամ ուռկանուլ (ազուլ Թօռուլ) շատ մենծ ու պզտիկ ձուկեր կը բռնեն : Ըստ ձուկերէն քանի մը հատ իրենց համար կը պահեն . մնացածները ասդին անդին կը տանին կը ծախեն :

Կան մարդիկներ՝ որոնց գործքն է մենծ պտրտէզներու (պախճաններու՝ պօստաններու) մէջ հունտեր ցանել , որոնց մէ կանանչեղէններ . կաղամբ (լահանայ) , աղցան (սալաթայ) , սոխ , սխտոր , ու ա-

սոնց նման հազար տեսակ ուտելու բաներ յառաջ կուգան : Ասանկ մարդիկները կըսվին պարտիզպան (պահճէպան՝ պօստանճի), կամ խաւարտաւաճառ (զաւզաւաթճը) : Ասոնք իրենց տղոցը գործք կըդնեն՝ որ ան կանանչեղէններուն մէջէն արտերուն մէջը զգուշութեամբ որօմները (որ գէշ ու փասակար խոտ մի է) դուրս հանեն, ոլոռներուն (պիղելիաներուն) ու լուբիայներուն (Փասուլեաներուն) քովերը պզտիկ փայտեր տնկեն ու կապեն, ու ուրիշ ասանկ դիւրին գործքեր կըդնեն անոնց առջեւ : Անդեղէնը ու կանաչեղէնը աւելի առողջարար ու օգտակար են, անոր համար աւելի աղէկ է ինձի ասոնցմէ ուտել՝ քան թէ միս :

Ոմանց գործն ալ է գետնի վրայ տեսակ տեսակ ծառեր տնկել որոնց որ արմատը (քէօքը) փրտտած է՝ գետնէն կըհանեն կընէտէն, պիտուական ծառերուն արմատները աղբով աղէկ մը կըգոցեն : Մառերուն վրա եղած որդերը զգուշութեամբ կըմեռցընեն ու կըմաքրեն, որպէս

զի ան ծառերուն նորքուսած ծաղիկները
չուտեն, ու պտուղը չիկորսրլի: Հատ
զուարճալի է պտղով լեցուն ծառերուն
տակէն անցնիլ՝ ու պըտըտիլը: թէ որ
ժրաջան (համարաթ) կըլլամ՝ հայրս իս
հոն տեղվանքը կըտանի՝ ու ինձի պտուղ
կըգնէ: Պէտք չէ ինձի չհասած պտուղ-
ներ ուտել՝ որ հիւանդ չըլլամ: Մէկ
անգամէն շատ պտուղ ուտելը աղէկ չէ:
Ըն ծառերը՝ որ ամենևին պտուղ չեն բե-
րեր՝ կըկտրելին ու մէկդի կըձգվին այ-
րըլելու՝ կամ գերան (տիրէկ) ու տախ-
տակ շինվելու համար, որոնք շատ հար-
կաւոր ու պիտուական բաներ են:

Ըյգեպանները (պաղձինները) աղէկ
լեռներու վրայ այգիներ կը շինեն՝ որթեր
(ասմաներ) կը տնկեն, որոնցմէ խաղող կըլ-
լայ: Ըս խաղողէն քիչմը ուտելու հա-
մար կըբերեն կը ծախեն, ու մնացածն ալ
հնձանի (չարապխանայի) մէջ կըգնեն կը-
ճըզմեն՝ ու քաղցու (շերայ) կը շինեն: Ըտ-
քը աս քաղցուն տակառներու (Ֆըչընե-
րու) մէջ կըգնեն՝ որ տարիի մը շափ պա-

հելէն ետքը՝ գինի կը լլայ, ու ան ատենը
կըբերեն քաղաքը կըծախեն :

Արդ՝ աս ամէն գեղացիները քաղա-
քացիներուն շատ օգուտ կընեն, որով-
հետեւ քաղքի մէջ մարդ ո՛չ արտեր կամ
անտառներ կըրնայ շինել՝ ու ո՛չ այգիներ
կըրնայ տնկել : Աս գեղացիները չեմ քա-
մահրեր • կուզեմ անոնց բարիք ընել •
Թէպէտ հագուստնին ու վրանին գլուխ-
նին աղտոտ ըլլայ՝ կամ Թէ լեզունին խօ-
տուածքնին հաստը ըլլայ, սակայն ես ա-
նոնց վրայ չեմ ծիծաղիր : Գիտեմ՝ որ
անոնք ամէն օր կաշխատին ու կըհոգ-
նին մեզի ապրուստ ու կերակուր հաս-
ցընելու համար, որով մենք մեր կեան-
քը հանգիստ կըլարենք, (այսինքն՝ ըռա-
հաթ կապրինք) :

ին :

Խալիփաի շինողները՝ առաջ թուղթերով ու լա-
թով կաղապարին (խալիպին) վրա խալիփաին ձևը
կրճանեն. ետքը անոր վրայ նոր ծնած գառնուկի,
կամ ուրիշ ասոր նման կենդանւոյ մորթը (տէրին)
աղէկմը մաքրելէն ետքը կը կայցնեն. մէջի դիէն ալ
ճանֆէս կամ կէզի կը դնեն, աս կէզիին ու առջի
ըսած թուղթին մէջ տեղը բամպակ կը տեղաւո-
րեն. ու քիչմը ատեն չոր տեղմը չորցնելէն ետքը՝
կըծախեն մարդկան :

Մուշտակակարը (քիւրքճին) տեսակ տեսակ
կենդանիներու մորթերը կառնէ կը մաքրէ, գէշ
ու անշահ կտորները մէկդի կը ձգէ՝ ու անանկ մուշ-
տակ (քիւրք) կը շինէ : Գրէթէ ամմէն կենդանւոյ
մորթը մուշտակ կը լլայ. բայց հասարակ գործած-
վածները աս կենդանիներուն է. ոչխարի, աղուէսի
(թիլքիի), նապաստակի, կատուի, կընաքիսի
(զէրտէվայի), սամոյրի, ճերմակ օքիսի (քաքումի),
կուզի (սամսարի) : Վէտք է՝ որ մուշտակակարնե-
րուն աշկերանները ամառվան մէջ մուշտակները
թօթուեն, ու անոնց վրայէն փոշին (թօզը) մաք-
րեն, որպէսզի չըլլայ որ ցեցը (կիւվէն) անոնց մէջը
մանելով ու ուտելով անոնք ստակիւմը ընէ :

Չուխայագործները ոչխարի բուրդը կառնեն

կրմաքրեն կրքղըքտեն ու դերձան կըշինեն, ետքը գործարանի (ԹէզկեսաՏի) մէջ կըգործեն ան դերձանը իրենց արհեստովը՝ ու չուխայ կըշինեն :

Հատ տեսակ կտաւ գործողներ կան՝ որոնք Չուհայ կըսվին : Ըսոնց մէջէն ոմանք քթանը կառնեն կոլորեն ու դերձան կըշինեն, ետքը անիկա (ԹէզկեսաՏի) մէջը գործելով շապիկցու կտաւ կըշինեն : Ոմանք բամպակը կոլորեն՝ ու շապիկցու կտաւի պէս կըգործեն՝ զատ տեսակ կտաւմը դուրս կըհանեն, որ շատ բանի հարկաւոր կըլայ, սավանի (չարշաֆի), վարտիքի, ու ուրիշ բաներու : Ոմանք ալ մետաքսը (իւիէկը) կառնեն ու անկէց տեսակ տեսակ պիտուական կտաւներ կըշինեն, ետքը աս կտաւները զանազան աղւոր գուններով կըգունաւորեն (պոյալամիշ կընեն), աս տեսակ են ստամպօլ շալիսին, կէզին, կէրմէսիւտը, խատիֆէն, և այլն : Ըպրըշումը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ աղէկ վարպետութիւնով ոլորված մետաքս : Ըղէկ խայթանը, շէրիտը, ու քորտէլան, կամ ուրիշ ասոնց նման բաներն ալ մետաքսէ կըլայ :

Կաշի շինողները (Թապալսները) տեսակ տեսակ կենդանիներու, կովի՝ եզի՝ ձիու՝ եղջերուի մորթը կառնեն ջրի մէջ կըզնեն՝ աղէկմը կըկակըղցնեն, ետքը անոնց վրայի բուրդը կամ մաշերը բոլոր կըսըկրդեն կըհանեն, ու մորթը կըչորցընեն կաշի կըշինեն :

Կարուակը (բապուճճին) կամ կօշկակարը (ճիզմէճին) աս կաշիները կառնէ՝ ոտքերուն կաղապարին (խալիպին) վրա չափչըփելով կըկտրէ ու բապուճ, կամ կօշիկ (ճիզմէ) կըկտրէ. կօշիկներուն տակը դրված հաստը կաշին եզի մորթէն շինած է: Ասոնք կարգալով կիմանամկոր՝ որ ամմէն ապրուստը ու հագուստը երկրի բոյսերէն կամ կենդանիներէն է:

Ասկից կերևայ որ աշխարքիս մէջը ամմէն մարդ մէկ մէկ արհեստի կըծառայէ իրեն ու իր ընտանեացը ապրուստը ու կեանքը հոգալու համար: Աս ալ հիմայ նոր սկսայ կարգալ գրել սորվելու. թէ որ օրէ օր առաջ երթալու ըլլամ ասոր մէջը՝ ու ասիկա ինձի արհեստմը ընելու ըլլամ՝ նոր նոր ու շատ գիտութիւններ կըսորվիմ, որով մարդկան առջևը գովութիւն կունենամ, ու Աստուծմէ փառք և պատիւ կառնեմ: Իմաստութիւնը ու գիտութիւնը ուրիշ արհեստներէն շատ եւելօք պատւաւոր են: Բայց թէ որ քիչմը բան սորվելէն ետքը սիրելի հայրս իս արհեստ սորվելու կուտայ՝ կաշխատիմ որ սորված բաներըս չիմոռնամ՝ ու պարապ եղած ատենըս գիտութեան ու կարգալու ետեւէ ըլլամ: Արպետըս կըսէ՝ որ Աւրոպայի կամ Ֆրանկիստանի տղաքը ասանկ կընեն. անոր համար Աւրոպայի մէջ իմաստութիւնը ու տեսակ տեսակ գիտութիւններ շատ ծաղկած են: Աւրոպացի տղոց մենձ զբօսանքին

(զէֆքին սէֆային) մէկն ալ տեսակ տեսակ իմաստնալից ու պիտուական գրքեր ու պատմութիւններ կարդալն է :

ի՛նչ :

Արովհետև ինձի վնաս կըլլայ թէ որ միշտ կարդալու կամ աշխատելու ըլլամ՝ անոր համար իմ սիրելի ծնողքս երբեմն ինձի խաղ խաղալու հրաման կուտան : Բայց մինակ խաղալով այնչափ չեմ զուարճանար, անոր համար խաթուն մօրմէս հրաման կառնեմ՝ ու սիրելի եղբարներուս կամ քրքրվետոցս՝ կամ մէկ դասընկերիս հետ՝ կամ գրացիներուն մէկուն տղուն հետ տանք մէջը կըխաղամ : Ի՛նչ խաղի որ մեր պատուական ծնողքը հրաման կուտան ան խաղը կըխաղանք : Ի՛նչ որ իմ խաղը ընկերներըս կուզեն՝ ես ալ սիրով անիկա կըխաղամ : Խաղի մէջ պէտք չէ մէկզմէկու սրբորոզիլ կամ զարնել կամ կուրտիլ՝ հապա թէ չէ խաղը կուրի կըդառնայ՝ ու ես օգուտ ընելու տեղ վնաս կընեմ : Ես չեմ ուզեր անանկ խաղեր խաղալ՝ որ գէշ ու անարդ (սոյսուղ ու չափղըն) տղաք կըխաղան : Ինչու որ կուզեմ միշտ ազնուականի գործքեր ընել : Եսև խաղացած ատներս չեմ ուզեր պօռալ կանչվըռտել՝ որպէս զի իմ ծնողքըս ու դրացիները չիսրրգողըրնեմ ու անհանգիստ չընեմ : Ստակով խաղ խաղալու չեմ բաղձար, ինչու որ ստակով խաղ խաղալը անանկ գէշ բան

մի է՝ որ մարդ այսօր մէկ երկու փարայով կըլսա-
ղայ, վաղը քիչմ՝ ալ կաւելցնէ, ու ասանկ ամ-
մէն օր առաջ երթալով՝ օրմը կըլլայ՝ որ բոլոր ու-
նեցած ստակը կըկորսնցնէ. շատ հեղ ալ մենծ
մենծ պարտքերու տակ կիյնայ, ու կըմնայ աղքատ
ողորմելի մօւրացկան: Ասկէ դուռ կըբացփն գողու-
թիւն ընելու, ու շատ հեղ՝ Աստուած չընէ՝ ինքը
զինքը մեռցնելու: Աս պատճառով թէ որ սիրելի
հայրս կամ ուրիշ բարեկամմը ինձի ստակ տալու
ըլլայ՝ շուտմը կըտանիմ՝ մօրս կամ իզմէ մենծիմը
կուտամ՝ որ ինքը պահէ, որպէսզն չըլլայ որ իմ
ձեռքս մնալով ասանկ խաղի մէջ կամ տղայա-
կան բանի համար կորսնցնեմ (խարճ ընեմ):

իէ:

Խաղէն ետքը դարձեալ կըսկսիմ կարգալ: Ի-
րաւցնէ ես համարօ սորվելէս ետքը ժողով խաղ
կըխաղամ, բայց խաղէն ետքն ալ սիրով կըսկսիմ
կարգալ ու սորվիլ: Ամէն բանին ատենը կայ:
Աս պարագ չեմ կենար: Պատուելի վարժապետօ
կըսէ. Ղաատարկութիւնը՝ պարագ կենալը ամմէն
գէշութիւններու ու մեղքերու սկիզբ է: Ո՛վ որ դոր-
ծել կամ աշխատիլ չուզեր՝ պէտք չէ որ կերակուր
ուտէ: Ո՛րչափ որ ձեռքէդ կուգայ՝ ունեցած ատե-
նըդ պարագ մի անցներ: Արտւած ատենը ետք
չիդառնար: Ամէն օր նայէ՝ որ գոնէ (պարէ) մէկ
բարի գործքմը գործես:

Պէտք է՝ որ պղտիկուծե՛նէս սկսիմ ժրաջան ըլլալ : Ժրաջան տղայ մը տղէտ ու բան չի գիտ. ցօղ ծերէն աւելի կարժէ : Իմաստունները կըսեն. Ինչ որ պղտիկուց չես սորվիր՝ մենծնաս ծերանալու որ ըլլաս չես կրնար սորվիլ : Ինչ բարիք որ այսօր կրնաս ընել՝ ըրէ, վաղուան թող մի տար : Ուրեմն հիմակուց սկսիմ շատ բաներ սորվիլ՝ որ ծերուծեանս ատենը անոնցմով վայելեմ :

Պէտք է՝ որ առտվանցվան ատենը կարգալու սորվելու ետևէ ըլլամ : Առտվանց կանուխ կէս ժամի (սահաթի) մէջ սորվըված բանը՝ կէսօրինէ ետքը մէկ ժամի մէջ դժւար կըսորվըվի :

Պատուելի վարժապետս կըսէ. մարդ իր առողջութիւնը աշխատանքով ու ջանքով աղէկ կրնայ պահել. ու իս կըխրատէ շատ հեղձ որ աս բանը աղէկ միտքս պահեմ : Աւելի աղէկ ու պիտուական է առողջութիւնը՝ քան թէ հարստութիւնը. թէ որ չափով կուտես՝ երկայն կապրիս ու քիչ կըհիւընտնաս : Շատ ուտելը վնասակար է : Մարդ կուտէ կըխմէ՝ որպէսզի ապրի, չէ թէ կապրի՝ որպէսզի ուտէ խմէ :

Միրելի վարժապետս երբեմն զուարճալի պատմութիւններ ալ կըպատմէ ինձի : Ատենօք հինգ տարվան տղայ մը առջի գիշերանց մինակուկ պատուհանիմը առջևը նստեր կընայերկոր աղւոր ու պայծառ. աստղերով զարդարուած երկինքին : Հայ-

ըր վրա կուգայ ու կըհարցնէ անոր, ինչո՞ւ ատանկ
աչքըդ տնկած երկինքը կընայիս ու կըմտմտասկոր՝
տղաս: Ան ալ պատասխան կուտայ ու կըսէ. Հայ-
րիկ՝ աս աղւոր երկինքին նայելով՝ իմ սիրելի Աճա
կըմտմտամկոր, բայց վախ մի ալ կուգայկոր ին-
ձի՝ որ գուցէ իմ Աճս իս չհսիրեր: Ան ատենը պա-
տասխանեց հայրը՝ սիրտդ հանգարտ բըռնէ տղաս՝
վաղը առտու կանուխ ինձի հետ պտըտելու տանիմ
քեզ՝ ու տեսնես իմանաս որ Աճ քեզ իրացնէ
կըսիրէ: Հիմայ գնա պառկէ, ու հանգիստ քնացիր:

Արկորդդ օրը առտվանց կանուխ կելլէ տղան
իր լաթերը կըհագնի, ու կերթայ իր հօրը սենեա-
կին դուռը կըզարնէ՝ որ արթըննայ ելլէ: Հայրը
սիրով անոր դիմացը կուգայ ու կըսէ՝ նախաճաշակ
ընել կուզես. ան ալ կըսէ, շնորհակալ եմ՝ չեմ
ուզեր, կաղաչեմ հայր շուտով երթանք պտըտե-
լու: Արբոր հայրը իր ձեռքէն բռնեց ու սկսան
աստիճաններէն (վերտիմէնէն) վար իջնել, տղան
մէկ ցնծումմը ցըցընելով ըսաւ. Ա՛յ սիրելի ու
պատուական հայրս գիտնաս որչափ կուրախանամ
կոր աս պտըտելու երթալնուս համար: Դռնէն
դուրս կելլեն՝ ու քիչմը առաջ կերթան՝ մէկ լայն
դաշտիմը (օվայիմը) կըհասնին՝ որ տեսակ տեսակ
աղւոր ծաղիկներով զարդարւած էր: Ան ատենը
տղան ախ ընելով կըսէ. որչափ աղէկ բան կըլլար
ինձի՝ հայր իմ՝ թէ որ կարենայի աս ծաղիկներէն

փրցնել առնել . հայրն ալ կրսէ . գնա՛ տղաս՝ փրուցուր՝ ու վայլէ : Աս լսածինպէս տղան ուրախութեամբ կերթայ դաշտին մէջը՝ ու կրցածին չափ ասգիէն անդիէն աղւոր ծաղիկներ կը թողվէ : Ատքը կուգայ իր հօրը կը հարցնէ . հայր՝ ո՞վ բուսցուց հոս աս աղւոր ծաղիկները . ան ալ կրսէ . մարդ մը չի կրնար ասանկ ծաղիկ մը բուսցնել . տղան կրսէ , հապա պարտիզպանները բուսցուցին : Այն, կրսէ հայրը՝ մինակ մեր սիրելի Աճը կը բուսցնէ ատաղւոր ծաղիկները : Պարտիզպանները միայն գետնի վրա աստիճանի կը տնկեն : Տղան կրսէ . հիմայ գիտեմ՝ որ Աճ կաճեցնէ ծաղիկները , իսկ պարտիզպանները անոնք իրենց պարտեզներնուն մէջը կը տնկեն . բայց հոս ո՞վ տնկեց աս ծաղիկները : Հայրը կը պատասխանէ . սիրելի տղաս՝ մեր ամենաբարի Աճը բուսցուց հոս տեղս աս ծաղիկները : Ասիկա քեզի մենծ ուրախութիւնն չէ՞ . ու կը տեսնաս որ աս սիրելի Աճը քեզ կը սիրէ : Հրամմերես՝ հայր իմ՝ ըսաւ տղան՝ իրաւցնէ Աճ իս կը սիրէ եղեր՝ որ ասանկ մենծ ուրախութիւն մը պարգևեց ինձի՝ ու ասանկ աղւոր ծաղիկներ տուաւ : Հայրը կրսէ . չէ թէ աս ծաղիկները միայն՝ հապա ամէն քու ունեցած բաներդ ու ուրիշ զուարճալի բաներն ալ նոյն Աստուծակ առած ես : Այն որ Աճ կենդանիները ու բոյսերը ստեղծած չէր ըլլար՝ ես քեզի ո՛չ ապրուստ ու ո՛չ հագուստ կրնայի գտնել , ինչու որ մեր կերածը ու

Հագածը կենդանիներէն ու բոյսերէն յառաջ կու-
գան : Տղան կը հարցնէ . ամմէն կենդանիները ու բոյ-
սերը Աստուած ստեղծեց : Հայրը կըսէ . հրամանե-
րես՝ տղաս : (Ի) է որ ամմէն մարդիկ մէկտեղ գալու ըլ-
լան՝ և ոչ խոտիմը տերև (եափրախ) կամ մէկ պզտիկ
կենդանիմը դուրս հանել կամ ստեղծել կրնան :
Տղան կըսէ . ուրեմն որչափ ամենակարօղ է Ա՛ծ որ
ամմէն բանը կըստեղծանէ : Հայրն ալ կըսէ . ու որ-
չափ բարի ու գթած է՝ որ ամմէն բաները կըստեղծէ
մարդկան շահուն ու զուարճութեանը համար :
Ուրեմն անանկ շատ զուարճալի է քեզի աս
դաշտը : Հրամաներես՝ հայր սիրելի՛ շատ սիրուն
ու շատ զուարճալի է : Հայրը դարձեալ կը հարցնէ .
որուն շնորհակալ պիտի ըլլաս ասոնց համար : Տղան
կը պատասխանէ . իրաւցնէ գիտեմ՝ որ պէտք է ին-
ձի Ա՛յ շնորհակալ ըլլալ՝ ու անոր հազար փառք
տալ՝ որ ասանկ աղւոր սիրուն ու զուարճալի բա-
ներ ստեղծեց : Հայրը կըսէ . ուրեմն կըօրինես դուն
աս ամենակարօղ ու ամենաբարի Ա՛ծը : Սիրով
ու յօժարութեամբ կուզեմ ընել ատ բանը՝ թէ որ
գիտնամ՝ թէ ինտոր պէտք է ընել : Հայրը կըսէ .
ինչ կրնես դուն երբոր կուզես քուկին իմ վրաս
ունեցած սէրդ ցըցընել : Ա՛ն ալ կըսէ . կրնայիմ ու
կաշխատիմ որ հրամանոցը ամմէն ուղածը ձեռքես
եկածին չափ շուտով ու աղէկ կատարեմ . ինձի պէտք
եղած բաները խոնարհութեամբ հրամանոցմէ կը-

խնդրեմ, ու ինչ որ ինձի կուտաս՝ սիրով կառնեմ
ու շնորհակալ կըլլամ: Վարձեալ շատ հեղ կը-
սեմ հրամանոցդ՝ որ հրամանքդ սիրելի ու բարի
հայր մի ես: Ան ատենը հայրը կըսէ, «ահա ինչպէս
ինձի կընես՝ անկէ հազարապատիկ աւելի պէտք ես
Այ ընել, թէ որ կուզես անիկա սիրել: Պէտք է՝
որ ամէն բանի համար խոնարհութեամբ աղաչես ա-
նոր, ամէն առած բաներուդ համար անոր փառք ու
գոհութիւն մատուցանես, ու երբեմն երբեմն ըսես
անոր՝ դու ես իմ ամենաբարի՝ ամենակարօղ՝ ու ամե-
նասիրելի Ա՛ծս: Հայր, աս խօսքը սիրով կը-
սէի ես իրեն՝ թէ որ մէկ տեղմը զինքը տեսնելու
ըլլայի: Վիտցիր, սիրելի տղաս՝ որ աս աշխարբիս
մէջը մարդ մը չիկրնար Ա՛ծ տեսնել, բայց ինքը
ամէն տեղ մեզ կըտեսնէ ու կըլսէ, ինքը կիմանայ մեր
ամէն շնորհակալութիւնը, անոր համար դուն ալ
կրնաս խօսքով կամ շնորհակալութեամբ ամէն
տեղ քու սէրդ իրեն ցըցընել: Բայց ամէն բանէն
աւելի պէտք է՝ որ անոր ուզածը ընես՝ ինչպէս մին-
չուկ հիմայ իմ ուզածըս ըրիր: Հայր, աս բանս
ալ յօժարութեամբ կըկատարէի՝ թէ որ գիտնայի
թէ Աստուած ինձմէ ինչ կուզէ: Որդիս՝ իր
ուզածը աս է՝ որ դուն ամէն մարդ սիրես ու ամե-
նուն բարիք ընելու աշխատիս: Տղան կըսէ, շատ
աղէկ, ատ բանը սիրով կընեմ ես: Բայց ինչպէս
գիտես հրամանքդ՝ սիրելի հայր՝ որ Ա՛յ ուզածը

աս է. ինքը Աստուած ըսաւ Տրամանոցը ատ բանը :
Չէ. թէպէտ ինձի չըսաւ, բայց ուրիշ սուրբ
մարդիկներուն ասանկ ըսած է՝ կուզեմ որ դուք մե-
կըզմէկ եղբօր պէս սիրէք : Տղան զարմանալով կըսէ .
ինչ, ամմէն մարդ մէկզմէկու եղբայր ու քոյր են :
Հրամաներես տղաս. ինչու որ Աստուած է մեր
ամմէնուս հայրը : Որդին կըսէ՝ ուրեմն պէտք է
ինձի ամմէնուն հետ սիրով ապրիլ, մէկումը սիրտը
չիկոտրել, ամմէնուն հետ անուշ խօսքերով խօ-
սիլ, ու կրցածիս չափ ամմէնուն բարիք ընել ու բա-
րիք ուզել : Շատ ապրիս՝ տղաս՝ ատանկ պէտք է
որ ընես. բայց ամմէնէն աւելի քու ծընողքդ ու
նախնիքդ պատուէ ու սիրէ : Ու ան ատենը քու մե-
ծերդ աղէկ կըպատուես՝ երբոր իրենց տուած խը-
րատները կըպահես, ու իրենց վրայ միշտ աղէկ խօս-
քեր կըխօսիս :

Սիրելի զաւակս քեզի իրէք բան ալ ըսեմ աղէկ
միտքըդ պահէ՝ ու աղէկ կատարէ, ու անով
Աստուծոյ աւելի հաճոյ կըլլաս : 'Սախ՝ երբոր ես
կամ մէկ ուրիշմը քեզ ժամ կըտանինք՝ նայէ որ
սիրով ու յօժարու թիւնով երթաս, ինչու որ ա-
նիկա է քու սիրելի Աստուծոյդ տունը. նայէ որ
հոն ջերմեռանդութիւնով ու առջևդ նայելով պար-
կեշտութեամբ աղօթք ընես՝ ու Ա.Յ աղաչես՝ որ
իր շնորհքը քու վրայէդ պակաս չընէ : Արկրորդ
նայէ՝ որ պատարագի առջևը խելքդ վրագ ժողված

ու սրտանց աղօթք ընելով կենաս, ու յիշես՝ որ մեր Տէրը Յիսուս Վրիստոս հոն տեղը քու առջիդ կեցած է: Միշտ սրտիդ մէջը բաղձանք ունեցիր ջերմեռանդութիւնով պատարագ տեսնելու: Թէ պատարագի առջև՝ ու թէ ուրիշ ատեն նր (սուրբ) Մ. ծածնայ՝ քու պահապան հրեշտակիդ՝ ու ուրիշ ամմէն սուրբերուն աղաչէ աղօթք ըրէ՝ որ քեզի համար Մատուծմէ շնորհք խնդրեն ու առնեն:

Արրորդ՝ աշխատէ որ քու կեանքիդ մէջը ամմէն օր՝ ամմէն վայրկեան (թաքիքէ) Մ. յ ծառայես, ու Մ. յ ուրիշ բանով չես կրնար ծառայել՝ թէ չէ իրեն պատուիրանները ու հրամանը կատարելով, հոգևոր բաներու սէր ունենալով, ծնողացդ ազէկ հեղանդ (միւթիւ) ըլլալով, սիրով ու փութով Վրիստոնէական Սարդապետութիւն սորվելով՝ Ղարձեալ՝ քահանայները միշտ խոնարհութեամբ պատուէ, իրենց օրհնութիւնը խնդրէ, ու երբոր հոգևոր բաներ կրխօսին՝ կամ քեզի բարի խորատներ կուտան՝ աղէկ մտիկ ըրէ՝ ու աշխատէ՝ որ աղէկ կատարես անոնց ըսածը:

Մտնցմէ՝ ՚ի զատ ջանա՝ որդիս՝ որ դպրատունի ու ժամերու մէջ ալ ինչ բարի բան կրըսես՝ աղէկ միտքդ պահես՝ ու ատենին կատարես, ու ասանկով միշտ կըսորվիս՝ թէ ինտոր պէտք է քեզի Մ. յ հաճելի ըլլալ՝ ու անի սիրել:

ի՛ն՛ :

Սիրելի վարժապետս աս բաները պատմելէն
ետքը՝ կըդառնայ կըսէ ինձի . մտիկ ըրէ՝ տղաս՝ կու-
զեմ՝ քեզի ուրիշ բաներ ալ սորվեցնել՝ որոնցմով
Այ ու մարդիկներուն աւելի հաճոյ ըլլաս : Եւ որ-
պէս զի ըսածներըս աղէկ միտքդ պահես՝ մէկ քանի
կարճ ոտանաւորներ ըսեմ՝ որ բերնուց սորվես ա-
նոնք , ու անանկով թէ բերնուց բան սորվելու
սկսիս , ու թէ ըսած խօսքերս միտքդ մնան :

Վեզի կըսեմ՝ բարի որդեակ ,
չըլլայ ընես գործ մի անկարգ .
որ օրմըն ալ ցաւով չըսես ,
վախ , ինչո՛ւ ես ըրի ասանկ :

Նըման եղիր ան շուշանի՝
որ գաշտի մէջ մինակ կաճի .
միշտ սո՛ւրբ եղիր՝ ու բարեսէր ,
թէ՛ւ մարդմը քեզ չհտեսներ :

Երբոր քու վրագ չարմը կըտեսնես՝ շուտ մը
շտկելու նայէ , որպէս զի օրէ օր չի մենծնայ .

Օտուայներուն հետը սիրով ու անուշութիւ-
նով խօսէ , ու անոնց վրայ չափէ աւելի շատ գործ-
քեր մի դներ : Պատիւ ու վարձք տալը զօրաւոր
խթան (մօտուլ) են աղէկ գործ գործել տալու հա-
մար : Օտուայել ու ետքը ապերախտութիւն
գտնելը մարդուն սրտին մենծ կսկիծ կուտայ : Ի՛նչ

կուզէիր դուն որ քեզի ըլլար թէ որ ուրիշին ծա-
ռայէիր, ըրէ անիկա քու ծառայիդ :

Վու ընկերներուդ հետ անուշութեամբ ապ-
րէ, ու նայէ որ անոնց հաճոյ ըլլաս : Վաստուներ
ամեն մարդուն ուղած բարի ու անվնաս բանը կը-
ջանայ կատարել : Աոիւ սիրօղ ու խիստ մարդէն ամ-
մէնքը կըրիախչին :

Թէ որ մէկը քեզ կաղաչէ .

Եղբայր եկո՛ւ ինձի օգնէ .

մի ուշանար՝ դնա՛ անոր ,

քու օգնութիւնդ շուտով հասցուր :

Թէ որ կոյրը կաղին կօգնէ ,

երկուքնալ լաւ գործ կըտեսնէ :

Ղասընկերներուդ հետ սիրով ու խաղաղու
թեամբ վարվէ, բայց զգոյշ կեցիր՝ որ անոնց հետ
չար ընկերութիւնմը չընես : Վէշ օրինակը աղէկ
տղոց միտքը ու վարքը կաւրէ : Ընելի աղէկ է մի-
նակ կենալ՝ քան թէ գէշ ընկերներու հետ : Ո՛ր-
դիս՝ թէ որ գէշ տղաք քու միտքդ գէշի դարձը-
նել կուզեն՝ չըլլայ որ անոնց ետեւէն երթաս :

Տնանկներուն ու աղքատներուն կրցածիդ
չափ օգնութիւն ըրէ :

Եարի տղան չուրախանար

իր ընկերին չարին համար .

ան է բարի՝ որ կրցաւի՝

երբ ընկերը ցաւմը ունի :

Թէ աղքատմը դէմըդ կելէ,
գթած սրտով անոր նայէ .
ինչու դունալ կըրնաս ըլլալ
աղքատ թշուառ՝ ինչպէս ան է :
Ըն ալ քեզի նման մարդ է :
քու ստեղծչիդ ստեղծւածն է :

Տղաք՝ ջանացէք հաւատարիմ ու ճշմարտա-
խօս ըլլալ : Ա՛յ որ մէկ հեղմը սուտ կըզուրցէ՝
անկէց ետքը գժուարաւ կըհաւտացվի անոր : Ա՛յկ
սուտը ուրիշ սուտի ճամբայ կըբանայ : Ղ՛շմար-
տութիւնը միշտ կըմնայ , բայց սուտը կանցնի
կերթայ : Ղ՛շմարտութիւնը մէկումը վնաս չիտար ,
բայց սուտը միշտ վնասակար է :

Պէտք է ձեզի անոնցալ բարիք ընել՝ որոնք
որ ձեզի չարիք ըրած են :

Թէ որ մէկը չարիք ըրաւ ,
ատէ միայն չարն որ եղաւ .
չըլլայ որ չար գործօղն ատէս ,
չար ու անբան մարդումը պէս :
Լալ է մեռնիլ յանիրաւի ,
քան թէ ընել գործ ատելի :

Թէ որ սխալելով մէկումը դէմ յանցանք մը
ըրիք՝ ամմէն բանէն առաջ աշխատեցէք յանցանք-
նիդ շտկելու , ու որուն դէմ որ ան յանցանքը
ըրիք՝ անկէց թողութիւն խնդրեցէք : Ա՛յկ բարի
խօսքը մենձ բարիք կըգտնէ :

Չըլայ որ ընկերէդ բանմը գողնաս : Գողութիւնը պղտիկ բանէն կըսկտի՝ մենծով կըդատուի : Չար գործքը առաջ չերթար : Չար սովորութիւնը մահ կըբերէ : Ուրիշին չարիք ընել մոլզեր : Ո՛վ որ ուրիշին վնաս ընելու համար փոս (չուսուր) կըբանայ, ինքը դիւրաւ կիյնայ հոն : Սէրը իբր ընկերին չարիք ընելու թող չիտար :

Պատուելի վարպետս շատ հեղ կըսէ . Ի՛նչ պէս դուն ուրիշին հետ կըվարվիս՝ ուրիշն ալ քեզի հետ անանկ կըվարվի : Շատ հեղ վարժապետս Քրիստոսին խօսքն ալ կըզուրցէ . Ի՛նչ որ կուզէք որ մարդիկ ձեզի ընեն՝ ան բանը դուք ալ անոնց ըրէք :

Ի՞նչ որ սա խրատները կըպահէք՝ շատ մենծ բարիք կըգտնէք :

Ամեն մէկ գիրը աղէկ ու յայտնի յստակ արտաբերէ, որ ըսողը մէկ ըսած գիրըդ մէկապէն կարենայ զանազանել :

Վարչեալ յարգելէ զարժապետսն իւսեր . աղէկ ու ասելէ թիւ գիր ու ըսնա՛ որ մելլալէնու հետ չըջ մոլէն աս գրելը, բլ փին ու պին հետ, գլ քին ու կին հետ, դն թին ու տին հետ, ել էին հետ, ղն սին հետ, ժն շին հետ, լան ղին հետ, ծն ձին ու ցին հետ, ճն չին ու ջին հետ, ղն օին հետ, ղն րին հետ : Ամեն մէկ գիր իր յարսուի յայնը հնչումը ու արդարեւ իրարմարմարումը ունի :

Երբ որ հեգելը ըսիքսայ՝ զարպետսն ըստ էնյի ասանի . գիրանսն արդար՝ որ մեր հայերէն գրելը երեսունը լէց էն, ետքէն երկու գիր աս զրան ասելը ասէ . այսինքն՝ օ, ու Փ . ու եղած է երեսունը ուլը : Աս գրելուն մըլէն ասանք՝ ա, ե, է, ը, ի, ո, օ, ձայնաւոր իւսլին . իսկ մնացած ուրիշ գրելը բաղաձայն իւսլին : Վարչեալ է գրին համար աս ըստար՝ ոմանք աս գրելը յայնասոր է իւսեն, ու ոմանք բազայն է իւսեն . ուստի որոնք որ իւսեն լէ բազայն է՝ աս աս իւսեն որ շատ արեղ՝ երբ որ իր զրայ ունի աս նշանը՝ որ թաւանշան իւսլի՛ ան արեւը լէ յայն իւսանէ . ու մեր արգին մըլը արդարեւ լինան ըսիքսած արեւնէն ասանի իւսործած լինո՛ր՝ ըստ . լեողէր մեր նախնեաց յետագիւր գրելուն մըլը՝ ու հետայ աս նոր արդած գրելուն մըլը ասանց աս նշանի իւսարեւ-

կոր : Պարսկեալ Լն ար Ե Էն ու Է Էն Բարապարած գեր
 թե Է . ու հասնաւորը Արիալեագեր Կամ Տանգրու-ե
 (որ Ժա համարին Տեղը ըլլօղ գրերուան անուան Է)
 չուանի . երբոր արանգրու-ե Լ գրեր Կարիաւորը իր լայն
 իր գրերէն՝ Աւ . Էնչպէս Տեղու-ի հիմայ արեաար :

Արբոր գրերուան անուանները աղէի սորմէցայ .
 ու ըսիլուայ Տեղի յայնաւոր գրերի Բարապարած գրերի Կամ
 որնելով հեգերէն ինչպէս . Ժե , սո , ջա , շարժապերու
 ըստ՝ որ երբոր երիւ- Կամ իրեր Կամ նախ չորս գեր
 Տեղի արեղ աստանց պարմելու իր հեգերին՝ Անիկ իրմին :

Արբոր երիւ- իրեր շանի ունեցօղ Բաւերը
 Էնչպէս՝ Ա - Թող . բա - րե - գործ ըսիլուայ հեգեր ,
 շանիերը Տեղի պէիկէ Բաժնելու համար աս / Կանոնը
 արեաար շարպերու :

Բառերը խօսքի մէջ ինտոր կը զատվին՝ դուն
 ալ հեգերու ատենըդ անանկ զատէ : Ուստի ինչպէս
 խօսքի մէջ շէնք ըսեր . բար - ի , դան - ալ , դիտ -
 ութ - իւն , հապա՝ բա - րի , դա - նալ , գի - տու -
 թիւն . արեան ալ գրերու- Կամ հեգերու արեւերը աստանի
 պարի :

Արար պարտուել շարժապերու Բերնուց Էնի
 արանի Բաւեր իրեր՝ որ Էս ինչիւրէս շանիերը պար-
 արելով հեգեր : Բայց ասիլուայ ալ Էնի գրերին ընե-
 ը- համար աս Կանոնները արեաար :

Թե որ բառիմը մէջ մէկ բաղաձայն գիրմը
 երկու ձայնաւոր գրի մէջը կուգայ՝ ան բաղաձայնը

Է: Տուլթը՝ որ ասանի (') նշանն թէ է. երբոր
խօսքի մեջ բառի երբի ծայրին գէղեմ վերջինն իւ-
րերով՝ անբառը ըսելէն ետքը չիչա հանգիստ պէտք է
առնել. ինչպէս աս խօսքին մեջը իրականով. Երբոր
աղէկ կըսորվիք՝ ամենքը ձեզ կըսիրեն :

Ը: Ստորակէտը՝ որ ասանի (,) նշանն թէ է՝ երբոր
բառէնք ետքը իւրերով՝ իւրերուն՝ որ իտրտաւր-
ապին անբառէն ետքը բոլորէն չիչա անելն հանգիստ
պէտք է առնել. ինչպէս աս խօսքը իւրերուն. Ղուկ
քու գործքիդ մեջը ժիր (համարովն) եղիր, ու քե-
զի հիւանդութիւն չի գար :

Թ: Միջակէտը՝ որ ասանի (.) նշանն թէ է՝ երբոր
բառէնք ետքը իւրերով՝ պէտք է որ անբառը ըսելէն
ետքը ստորակէտին ալ անելն հանգիստ առնես. աս-
անի ըրէ աս խօսքին մեջը. Խելացի տղան իր հայրը
կուրսխացնէ. իսկ անխելք տղան իր մօրը տրտմու-
թիւն կուտայ :

Ժ: Աւերակէտը՝ որ աս (:) երկու իւրեր է՝ աս-
բող խօսակցութենէ ետքը՝ իմ խօսքը ըմբոստելն ետ-
քը Գրովնով իւրերուն որ հոն պէտք է իտրտաւր
հանգիստ առնել :

Ի: Պարոյկը՝ որ աս (°) նշանն է՝ երբոր բառէնք
վայ իւրերով՝ իւրերուն որ անբառը հարցունելու եղա-
նախա պէտք է տրտմութիւն. ինչպէս. Քանի տար-
վան ես :

Լ: Ենթամնայն ասանի (-) նշանն թէ է՝ որ երբոր

(այսպիսիք) ունեցաւ : Ըստանի ղգուշու-լե-ննէրով
շատ զբանգնէրէն (որ զարդեւո գայող արդայի շէն
դանիսէր) ազատեց անիկա :

Իրաւցնէ սիրելն զարժատելիս յինչոյն հեմայ իմ
զրատ շատ աշխատեցաւ . եւ ալ իւջանամ յեւսէս ե-
կածին չափ անոր շնորհակալ ըլլալ , եւ շէրանի՝ ու ա-
ղէի իարդարով պէնքը ուրանացնէր : Պէտք է որ աշ-
խատիմ իրէն ուղածին ողես իարդար՝ որ ըսողնէրս շէ-
րանի ու պիւրատ հասկընան :

Դ ԱՆՆԵ.

Դ Տպարանի Հարց Միջնաբեռնայ :

1825.

